

22. Hasan-Rokem G. Introduction. *Untying the Knot* / ed. By Hasan-Rokem G., Shulman D. Oxford Un-ty Press, 1996. P. 3–9.
23. Handelman D. Traps of Trans-formation: Theoretical Convergences between Riddle and Ritual. *Untying the Knot* / ed. By Hasan-Rokem G., Shulman D. Oxford Un-ty Press, 1996. P. 37–61.

УДК 811.111-342

DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2022.25.1.42>

ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК ГОВОРІННЯ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ У СТУДЕНТІВ ЦИРКОВИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

FORMATION OF ENGLISH SPEAKING SKILLS AMONG STUDENTS OF CIRCUS SPECIALTIES

Малинка Ю.Г.,
orcid.org/0000-0003-4304-492X
кандидат філософських наук,
завідувач кафедри гуманітарних дисциплін
Київської муніципальної академії естрадного та циркового мистецтв

Статтю присвячено дослідженню методологічних засад формування навичок говоріння англійською мовою у студентів циркових спеціальностей. Актуальність дослідження зумовлена тим, що сучасне суспільство вимагає поєднання в одній особі і фахівця галузі, і мовної особистості.

У статті наголошено, що зміщення акцентів у мовленнєвій підготовці студентів циркових спеціальностей на заняттях з англійської мови передбачає їх занурення у професійний контекст, що пояснюється орієнтуванням сучасної освіти на всебічний мовленнєвий розвиток студентів, удосконалення їхніх мовленнєвих навичок і вмінь, кореляцію змісту навчання студентів циркових спеціальностей з майбутньою професійною діяльністю.

Аналіз теоретичної та практичної літератури показав, що навчання англійської мови за професійним спрямуванням студентів нефілологічних спеціальностей залишає поза увагою формування професійно-мовленнєвої компетентності студентів циркових спеціальностей, важливими складниками якої є вміння сприймати, продукувати висловлювання в професійних комунікативних ситуаціях, використовувати фахову термінологію.

У статті проаналізовано ключові вміння та навички професійної іншомовної комунікації, які необхідні майбутнім фахівцям у цирковій діяльності, з огляду на те, що володіння іноземною мовою є основною вимогою у підготовці фахівців високого рівня.

Автором запропоновано деякі види роботи на занятті, які сприяють формуванню професійної мовленнєвої компетентності майбутніх артистів цирку. Моделювання ситуацій реального спілкування під час вивчення англійської мови сприяє формуванню навичок говоріння, необхідних для практичного використання у професійній діяльності. Для досягнення цієї мети найбільш ефективними видаються методи «відтворення ситуації реальної комунікації», «професійно-ситуативний» та «побутово-ситуативний».

Ключові слова: методи навчання, професійна підготовка, ситуативний підхід, формування навичок говоріння, циркові спеціальності.

The article is devoted to the study of the methodological foundations of the formation of English speaking skills among students of circus specialties. The relevance of the research is determined by the fact that modern society requires a combination of both a specialist in the field and a linguistic personality in one person.

The article emphasizes that the shift in emphasis in the speech preparation of circus specialties students in English language classes involves their immersion in a professional context, which is explained by the orientation of modern education on the comprehensive speech development of students, improvement of their speech skills and abilities, and the correlation of the content of education of circus specialties students with future professional activity.

The analysis of the theoretical and practical literature showed that teaching English in the professional direction of students of non-philology majors neglects the formation of professional speech competence, important components of which are the ability to perceive, to produce expressions in professional communicative situations, and to use professional terminology.

The article analyzes the key abilities and skills of professional foreign language communication, which are necessary for future specialists in circus activities, in view of the fact that mastering a foreign language is the main requirement in the training of high-level specialists.

The author proposed some types of work in the class, which contribute to the formation of professional speech competence of future circus artists. Modeling situations of real communication during English language learning contributes to the formation of speaking skills necessary for practical use in professional activities. To achieve this goal, the

methods of "re"producing the situation of real communicatio" and "communicative-situational training" seem to be the most effective.

Key words: teaching methods, professional training, situational approach, formation of speaking skills, circus specialties.

Постановка проблеми. Під час формування навичок говоріння англійською мовою у студентів циркових спеціальностей необхідно враховувати мотиваційний аспект, який є важливим при вивченні іноземної мови для студентів нефілологічних спеціальностей. Термін «мотивація» походить від латинського *movere*, який перекладається як «рухатися». Якщо людина вмотивована, то вона є зацікавлена у досягненні певних цілей та докладає зусиль для їх досягнення.

На думку вчених, мотиваційний фактор здатен принести людині присмні відчуття через задоволення «потреби у психологічному рості та підвищенні власної компетентності» [3, с. 101]. Інші джерела вказують, що мотиватор корегує поведінку індивіда так, що він налаштовує своє життя на досягнення поставленої мети [9; 10]. Окрім досягнень, до мотиваторів належать фактори визнання та винагорода [3]. Для студентів нефілологічних спеціальностей, зокрема, циркових, визнанням може бути підвищення власної самооцінки, а також оцінки оточуючих. Винагородою стане можливість відчувати себе комфортно закордоном та змога спілкуватися з носіями інших мов. Психологи наголошують, що «мотивація прискорюється в базових потребах людини, до яких належить серед іншого і потреба у розвитку та самоактуалізації» [3, с. 57]. Все це належить до внутрішніх мотиваторів. Принципову роль відіграють також і зовнішні мотиватори, які представлені зокрема вербальною похвалою, наприклад, з боку керівництва або колег.

Циркова діяльність передбачає гастролі в інших країнах, а тому для студентів циркових спеціальностей важливою видається комунікація у першу чергу у сфері послуг, адже гастролуючи іншими країнами, необхідно вміти запитати, як дістатися певного міста, як здійснити покупку, як купити квиток, як зробити замовлення у кафе тощо. У цьому випадку у нагоді стає англійська мова як *lingua franca*, яку розуміють та якою спілкуються майже у всьому світі, оскільки англійська мова використовується як загальний засіб комунікації для носіїв різних мов.

Іншими словами, інтереси індивіда корелюють з його комунікативними потребами, а їх задоволення пов'язане з навичками говоріння, для формування та розвитку яких необхідний комплексний підхід з опорою на мотиваційний фактор. У цьому контексті важливо, щоб здобувачі освіти

повірили в себе, досягли успіху у подоланні мовного бар'єру, адже задоволення від результату надає значного мотиваційного поштовху для розвитку комунікативних, інтелектуальних та творчих здібностей.

Аналіз останніх досліджень.

Антропоцентричність наукової парадигми призвела до гуманістичного зсуву в соціології, психології, лінгвістиці та педагогіці, що призвело до посиленої уваги до задоволення індивідуальних та соціальних потреб здобувачів освіти під час навчання серед іншого і іноземним мовам. Розробкою методів викладання іноземної мови для нефілологічних спеціальностей займалася низка вітчизняних та зарубіжних вчених. Так, Н. С. Івасів досліджував організаційний компонент формування комунікативної компетентності в процесі іншомовної підготовки [1]. Деякі науковці присвячували свої розвідки саме формуванню професійної компетентності фахівців різних галузей в процесі вивчення іноземних мов [4; 6; 7; 13]. Застосування навчальних стратегій з іноземної мови цікавило Й. К. Конрада [8]. Інші німецькі лінгвісти та методисти Й. Кветц та Г. Гандт [11] розглядали методи викладання англійської мови у процесі перепідготовки фахівців. Своєю чергою Дж. Скривенер запропонував різні підходи до викладання англійської мови, зокрема із застосуванням соціальної стратегії [12]. Незважаючи на різноманітність методів викладання іноземних мов для здобувачів освіти нефілологічних спеціальностей, пошук найбільш ефективної методики, з урахуванням специфіки фаху, потребує подальшої розробки.

Постановка завдання. Мета дослідження полягає у виявленні дієвих підходів для формування навичок говоріння англійською мовою у студентів циркових спеціальностей. Об'єктом дослідження є професійна підготовка студентів циркових спеціальностей. Предмет дослідження – формування професійно-мовленнєвої компетентності студентів циркових спеціальностей.

Виклад основного матеріалу. Володіння іноземною мовою є важливою складовою професійної підготовки фахівця будь-якої сфери. Однак, не всім здобувачам освіти вивчення іноземної мови дається легко та видається необхідним, тому на заняттях з англійської мови потрібно спиратися на мотиваційний фактор. З огляду на це, необхідно враховувати зміст іншомовної компетентності

та спектра умінь і навичок, необхідних фахівцю [2, с. 235] циркової сфери для подальшої професійної діяльності. У першу чергу, професійне навчання передбачає вивчення спеціальної лексики та граматики в контексті циркової діяльності. При цьому слід враховувати етикет професійного спілкування, розвиток перекладацьких умінь, формування вміння вести ділову професійно орієнтовану бесіду, вміння здійснювати публічний виступ, уміння вести телефонну розмову тощо. Отже, викладачам англійської мови під час навчання здобувачів освіти циркових спеціальностей необхідно звертати увагу на те, що професійна комунікація іноземною мовою у цирковій сфері має певні особливості.

У пріоритеті є вільне володіння усним спілкуванням, адже виступаючи на арені, артисти завжди апелюють до публіки і кожне слово має особливе значення. У цьому контексті важливу роль відіграє фонетика, оскільки вимова та інтонація, наголос та мелодика є чи не найважливішими професійними комунікативними особливостями артистів. Через інтонацію, правильну вимову та влучно підібрані слова артисти цирку інтригують публіку, привертають увагу, надають таємничості своєму виступу. Окрім того, навички говоріння необхідні і для спілкування із закордонними партнерами, успіх якого залежить не лише від гарного володіння англійською мовою, а і «від уміння працювати в міжнародному середовищі на основі позитивного ставлення до інших культур, розуміння місцевих і професійних традицій інших країн, розпізнавання міжкультурних проблем у професійній практиці» [5, с. 254].

Одним зі шляхів вирішення цієї проблеми є запровадження на заняттях комунікативних завдань. По-перше, це сприяє формуванню основних лексичних моделей висловлювання, вміння поставити і відповісти на запитання, сформулювати та висловити власну думку, наказати, запропонувати, аргументувати, заперечити, погодитися. По-друге, застосування комунікативних завдань на заняттях з англійської мови для студентів-нефілологів, зокрема циркових спеціальностей, дає можливість активізувати комунікативну діяльність, реалізувати свої здібності, застосовувати набуті знання на практиці.

Метод «відтворення ситуації реальної комунікації» у навчанні іноземної мови, зокрема, англійської, призначений для «цілеспрямованого розвитку необхідних навичок та вмінь, практики використання мовних форм та мовленнєвих кліше для потреб професійної діяльності» [4, с. 170].

На нашу думку, найкращим завданням для формування навичок говоріння англійською мовою у студентів циркових спеціальностей стане перегляд виступів англійськомовних артистів цирку з подальшим обговоренням та відпрацюванням лексичного та граматичного матеріалу. Так, після перегляду відеоролика можна запропонувати здобувачам освіти зробити припущення стосовно того, що говорили артисти на арені. Це завдання можна виконувати як в парах, так і в групах. Після того, як студенти висловлять свої припущення викладачу, він відкоригує їх за необхідності, або ж можна запропонувати здобувачам освіти порівняти свої мовні здогадки. Після цього рекомендується переглянути ролик ще раз та записати слова та фрази, які уживали англійськомовні артисти. На наступному етапі студенти відпрацьовують у парах наголос у словах та інтонацію у реченнях, які вони записали, під контролем викладача. На завершальному етапі цієї вправи студентам пропонується відтворити мовлення англійськомовних артистів.

Метод «відтворення ситуації реальної професійної комунікації» у навчанні англійської мови буде ефективним на початковому етапі формування навичок говоріння. Після нього логічним буде застосування «професійно-ситуативного методу», коли студентам необхідно розв'язати певну професійну задачу. Це може бути постановка нового номеру, обговорення етапів постановки, учасників, підбір музичного супроводу тощо. «Професійно-ситуативний метод» є корисним для майбутніх фахівців, адже так вони зможуть відчувати на практиці, для чого їм потрібні знання з англійської мови, та зрозуміти, що вони можуть користуватися іноземною мовою, відчувати себе успішними через реалізацію потреби у самореалізації, а всі ці фактори підвищать їхню мотивацію до вивчення англійської мови.

Застосування «методу побутово-ситуативного навчання» передбачає відтворення максимально наближених до реальних ситуацій. Це може бути прийняття замовлення в ресторані, похід до лікаря, бронювання номеру в готелі, виклик таксі, покупки у супермаркеті, реакція на подяку за гарне обслуговування тощо. Перед виконанням таких завдань у нагоді стане перегляд студентами навчальних фільмів, у яких відтворюються подібні ситуації. Під час перегляду фільмів студентам можна запропонувати виписати мовленнєві кліше, які використовують актори у відеоролику, наприклад, покупець та продавець, лікар та хворий, офіціант та клієнт тощо. Після перегляду здобувачі освіти інсценують схожі ситуації.

Виконуючи завдання на розвиток мовленнєвих монологічних та діалогічних умінь студенти вчать правильно, логічно й послідовно будувати монологічне та діалогічне висловлювання, знайомляться з основними структурними особливостями побудови речень. Мовленнєві завдання спрямовані на використання засвоєного матеріалу у побутових та професійних ситуаціях.

Для вироблення навичок монологічного мовлення у студентів циркових спеціальностей корисними будуть також вправи з опорою на текст професійного змісту. Це вправи на рівні невеликого висловлювання: 1) висловлювання з опорою на вказані слова і словосполучення; 2) пояснення значення понять з опорою на текст; 3) опис малюнка до тексту; 4) відповіді на питання до тексту.

Слід зазначити, що для прищеплення навичок говоріння допомагають вправи на аудіювання. Навчання смислового сприйняття мовлення на слух, передбачає виконання здобувачами освіти вправ на формування загальних аудитивних навичок. Робота артистів цирку пов'язана з гастрольями, що передбачає спілкування з носіями

інших мов, зокрема англійської, тому вправи на аудіювання допомагають подолати фонетичні і лексичні труднощі сприйняття та у подальшому сприяють відпрацюванню прийомів породження мовленнєвого висловлювання.

Формуючи навички говоріння англійською мовою у студентів циркових спеціальностей, слід спиратися на мотиваційний аспект та враховувати специфіку матеріалів, які мають бути пов'язані з майбутньою професійною діяльністю здобувачів освіти.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Професійно орієнтоване навчання англійської мови студентів циркових спеціальностей полягає у формуванні навичок говоріння для професійного спілкування шляхом переносу їх у виробничо-професійну сферу. Для досягнення цієї мети найбільш ефективними видаються методи «вдтворення ситуації реальної професійної комунікації», «професійно-ситуативний» та «побутово-ситуативний».

Перспективу подальших досліджень вбачаємо у розробці вправ для розвитку мовленнєвої компетентності студентів циркових спеціальностей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Івасів Н. С. Організаційний компонент формування комунікативної компетентності майбутніх фахівців із туризмознавства в процесі іншомовної підготовки. *Інноваційна педагогіка*. 2020. Вип. 22. Т. 1. С. 146–149. DOI: <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2020/22-1.32>
2. Мединська С. І. Формування іншомовної компетентності як компонента професійної підготовки фахівців у галузі туризму. *Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія»*. 2016. № 2(12). С. 233–237.
3. Ніколаєва С. Ю. Основи сучасної методики викладання іноземних мов / С.Ю. Ніколаєва. К.: Левіт, 2008. 285 с.
4. Прадівляний М. Г., Бондар Н. Д. Стратегії формування професійної компетентності фахівців сфери туризму в процесі вивчення іноземних мов. *Вісник Вінницького політехнічного інституту*. 2017. № 6. С. 168–174.
5. Сарновська Н. Формування іншомовної комунікативної компетентності у майбутніх фахівців сфери туристичного бізнесу. *Науковий вісник МНУ імені В.О. Сухомлинського. Педагогічні науки*. 2018. № 2(61). С. 251–256.
6. Старинець О. А. Використання методу ситуативного навчання у викладанні іноземної мови за професійним спрямуванням. *Вісник Національного авіаційного університету. Серія: Педагогіка, Психологія*. 2016. Вип. 8. С. 120–125.
7. Cañas J., Pérez L. *Language strategy in the hospitality sector*. 2014. URL: <https://www.languageonthemove.com/language-strategy-in-the-hospitality-sector/>
8. Conrad J. C. Lernstrategien als Voraussetzung eines modernen, schülerorientierten Fremdsprachenunterrichts: Klassifikationen, Trainingsprogramme und die Rolle der Lehrbücher. Duisburg; Essen, 2006. 236 s.
9. Cupas C. Motivation and communication (03.09.14) URL: <http://www.slideshare.net/katwinah/motivation-communication>
10. Cuyckens H., Dirven Rene', Taylor John-R. Cognitive Approaches to Lexical Semantics. Cognitive Linguistic Research, Vol. 23. 2003. Mount de Gruyter, Berlin, New York.
11. Quetz J., Handt G. von der. Neue Sprachen lehren und lernen: Fremdsprachenunterricht in der Weiterbildung. Bielefeld, 2002. 235 s.
12. Scrivener J. Learning Teaching: The Essential Guide to English Language Teaching. Third Edition. Oxford: Macmillan. 2011.
13. Tziora N., Giovanis N., Papacharalabous C. The role of foreign languages in hospitality management. *International Journal of Language, Translation and Intercultural Communication*. 2016. Vol. 4. Pp. 89–97. DOI: <https://doi.org/10.12681/ijltic.10353>